Jazyková výzva: čelit realitě

Patrně jsem příliš sebevědomý, když si troufám oslovit vás v angličtině, v jazyku, který budu stále pociťovat jako pro mě cizí. Jsem ale rád, že se mohu podělit se svými zkušenostmi na jazykovém poli, a doufám, že budete shovívaví, pokud můj způsob vyjadřování nebude takový, jaký byste si přáli.

Pracoval jsem pro mezinárodní organizace v celém světě. Jako přímý účastník tedy vím, jak komunikace funguje, a to jak na velkých shromážděních a v malých odborných skupinách, tak i v každodenním styku s obyvatelstvem.

Můj přístup k jazykové výzvě je možná nezvyklý proto, že mluvím Esperantem již od let mého dospívání. Esperanto je mezinárodní jazyk, který se rozvinul na základě projektu uveřejněného mladým mužem v Polsku v roce 1887. Rozšířil se po celém světě a užívají jej lidé ve více než 120 zemích. Masové komunikační prostředky, politici, většina lingvistů a „člověk z ulice“ (obyčejní lidé) jej zcela ignorují, ale on žije, a každý den je používán částí obyvatelstva naší planety.

Mnozí si myslí, že jazykovou výzvu vyřešila angličtina. Není tomu tak. Rodilí mluvčí angličtiny tvoří pouze 5 procent obyvatel světa, a těch, kteří ji používají na dobré úrovni je zhruba dalších 5 procent. V kontinentální Evropě 90 procent obyvatel není schopno porozumět prostým výrazům každodenní angličtiny.

Když průměrný Polák a průměrný Ital, Korejec, nebo Portugalec diskutují v angličtině, vypadá to, jako kdyby neuměli mluvit, jakoby trpěli afázií, poškozením řečového centra mozku, které přestalo normálně fungovat. Stále v duchu hledají potřebné slovo, jejich výslovnost je nehezká, gestikulují, aby kompenzovali chybějící výrazy, a často vyžadují zopakování k tomu, aby porozuměli. Často rezignují, protože vyjádřit se v jazyku, který dobře neovládají, jim bere příliš energie.

A přitom angličtinu studovali šest nebo sedm let, po čtyřech hodinách týdně. Vyučování angličtině je velkým plýtváním časem. A příčinou nejsou neadekvátní metody vyučování, nebo nezpůsobilí učitelé, je to jen proto, že angličtina není přizpůsobená požadavkům mezikulturní komunikace.

Zúčastňoval jsem se stovek mezinárodních setkání s používáním angličtiny, stovek se simultánním tlumočením a stovek s jednacím jazykem Esperanto. Jedině skutečně živé, jediné se stejnou účastí všech, ve kterých byli lidé opravdu spontánní a cítili se v jazyku jako doma, byly ty esperantské. Struktura tohoto jazyka je taková, že tvar slova, které se přirozeně odráží v mysli, je správný. Šest měsíců Esperanta vás dovede ke komunikačním schopnostem, kterých nedosáhnete ani po šesti letech studia jiných jazyků, včetně angličtiny. Esperanto je skutečně úsporné, zvlášť, když do nákladů zahrnete námahu a čas.

Mluvil jsem v Esperantu s místními obyvateli ve více než 50 zemí, od Japonska až k Brazílii a od Holandska po Uzbecko. Vždy jsem je shledal velmi líbivým. V Esperantu můžete být sám sebou. V angličtině, nerodilí mluvčí musejí imitovat cizí vzory, a přitom vědí, že se jim to nikdy dokonale nepodaří. Zázrakem Esperanta je to, že si můžete z větší části zachovat svůj způsob vyjadřování, styl tvorby vět, a přece každý rozumí každému, a nikdo se necítí být směšným, poníženým nebo prostě cizím.

Například věta : „Já (jsem) to prostudoval velmi rychle“, se vyjádří podle původu: Já (jsem) prostudoval to velmi rychle (francouzská skladba věty), „Velmi rychle já (jsem) prostudoval to“ (anglická skladba), „Já (jsem) to prostudoval velmi rychle“ (italská skladba), nebo „To opravdu rychle já (jsem) prostudoval“ (polská skladba). Sto let používání Esperanta prokázalo, že tyto rozdíly vůbec nevadí vzájemnému porozumění.

Jako bývalý tlumočník Spojených národů mohu dosvědčit, že Esperanto je výborným překladovým jazykem. Je přesnější než angličtina a je tak vhodnější pro právní a vědecké texty. Velmi vhodně je adaptováno pro humor a pro poezii, a zvlášť vhodné je k vyjádření pocitů a emocí, protože formy, které se spontánně objevují v mysli, nemusí být nikdy potlačovány výjimkami, komplikovanou gramatikou nebo chybějícím koherentním derivačním systémem. V Esperantu, když víte, jak se řekne *měsíc-luno,* nemusíte se již učit *měsíční-luna,* toto slovo si vytvoříte sami. Podobně *urbo-město* → *urba-městský, jaro-rok* → *jara-roční.* Tato možnost volně kombinovat nevariabilní částice, rys, který Esperanto sdílí s čínštinou, skýtá výrazově bohatou a obsáhlou slovní zásobu, bez velkého zatěžování paměti.

Od roku 1985 nebyl ani jeden den, kdy by nebylo ve světě použito Esperanta na mezinárodním kongresu, konferenci nebo na jiném setkání. Je široce používáno v internetové síti. Existuje esperantská verze Googlu, a také Vikipedie.

Politická vůle posunout je dále, by lidstvo vyléčila z afázie, která se objevuje u většiny z nás, když mluvíme s cizinci.

Kdyby se státy rozhodly společně zorganizovat vyučování Esperanta ve všech školách světa s doporučením dospělým, aby se mu věnovali deset minut denně po dobu tří měsíců – deset minut, to je méně, než potřebujete k vyřešení křížovky, nebo sudoku – vyvolalo by to efekt „sněhové koule“, který by po čase zcela změnil jazykové panoráma naší planety. Každý by si zachoval svůj rodný jazyk, k dispozici by však měl praktický prostředek pro komunikování s lidmi odkudkoliv. Bylo by více spravedlnosti pro všechny národy, porozumění na všech stranách a úspornější využití peněz daňových poplatníků. Ekonom François Grin spočítal, že přijetí Esperanta Evropou by přineslo úsporu 25 miliard Eur ročně. To znamená každoroční úsporu 35 miliard amerických dolarů. Nevyplatilo by se, vážně uvážit tato fakta a na jejich základě jednat?

★★★

Informace redaktora: *Registrovaní uživatelé služby Dotsub ji mohou shlédnout na stránkách této služby.*

Z časopisu :“ESPERANTO“ číslo 1209 (12) **Prosinec 2007**
přeložil JUDr. Zdeněk Rusín, korekturu překladu provedla Jana Kopecká